

Tas Latweefchu draugs.

1839. 30 Merz.

13ta lappa.

J a u n a s i n n a.

Is Pehterburgs. Appaksch Kreewu Keiseram arri stahw dauds fallu un labbi leels semmes gabbals, kas pee Seemel-Amerikas peederr; prohti: pa walkara puffi, pee ohras juhremallas, Ramschatkes semmei taisni pretti. Tur dshwo tautas no daschadahm wallodahm un tizzibahm; arri weena, ko fauz: Kolofchi un kas stipri wehl pee paganu tizzibas turrahs. Scheem laudim irr arri tahds negants eeraddums, ka tee us teem sawadeem fwehtkeem, ko saweem aismigguscheem raddeem par peemianu fwehti, sawus zeetumneekus wiffus wedd laukâ un, arri mihteem raddeem par gohdu, bes schehloschanas nokauj. Weenam kristigam mahzitajam, kas arri tanni mallâ wiinu starpâ dshwo, schis eeraddums tohti reebe. Usnehmahs tadeht, weenu no tautas wirfneekem pahrrunnacht, lai pats pirmajs, zitteem par labbu preeksch-sihmi, to wairs ne darr. Un luhl', mahzitaja wahrdi tam tik labbi gahje pee firds, ka tas us teem minneteem fwehtkeem, paschas sawas tautas preekschâ, weenu jau us nahwi gaididamu zeetumneeku arlaide par brihwu un scha weetâ saweem deewe-keem kahdu lohpu uppureja. Augsti zeenigs Keisers, ta pagana wihra schegli-gu darbu dabujis sinnacht, irr pawehlejis, lai wiinu par to apdahwina ar swahrkeem no selta un fudraba drehbehm, un ar tik patt dahrgu johstu un zeppuri.

P e t e r b u r g a.

Dhtra dalla.

Tas ihstais pilssehtas widdus, no ka wiffur lehti aistohp, un wiffas puffes warr isinnacht, irr ta leela ehka prett Wassili Ostrow, pee leelas Newa uppes, ko Admiralteistwo fauz. Prohti ta irr neganti garra ehka ar 2 behnineem, 112 affis garra, kam sehta us leelupes puffi irr ruhmita. Tur wiffus karrâ fuggus buhwe, un wiffas waijadsibas un leetas turr preeksch scheem fugeem. Tai paschâ nammâ miht fuggu wirfneeki, meisteri un strahdneeki, un karrâ fuggu teefas tur irr. Paschâ widdu irr augsts tohrnis, ar garru spizzi, un ta lihds patt augfchu irr apselita. Te irr spihdums, ka gan drihs ajs to nenefs eeffattihet us faules puffi. Schis apselihts tohrnis nu irr zetta rahditais pa wiffu pilssehtu. Wifsapfahet irr leeli plazzi, tahdi, ka tur 60,000 saldanus warr munstereht. Un teefcham us to tohrni irr 3 leelas eelas nowinkeletas, kas itt teefcham ween eet. To garrafu un wifsbrangafu fauz Newskoi prospekt, un

ta irr 5 werstes garra. Pee schahm 3 leelahm eelahm, un pee tahm frustu eelahm, kas no weenas us ohtru eet, un tahdu irr leels pulks, stahw basnizas, nammi un zittas ehkas. Bet naw jadohma, Rihgu jeb Jelgawu redsejuscham, ka Peterburgas eelas tahdas irr, ka tur reds. Nè, lihsumus nearaddihs, un arri labbi wajaga fohsus pastsept, lihds frustam pahrees. Jo teescham, tahs leelas irr 200 pehdas (36 affis un 2 pehdas) plattas, tahs masakas 10 affis. Jaismett Jelgawas tirgus, jeb Rihges pilles plazzis, tad redsehs, kas tas irr par plattumu. Tad nu gan preeksch milsenu fohsteem winnas pamestas rahdahs, bet tas ta naw wis; ffudrahm arri ruhmes wajaga, kad pulks kohpâ kust. Un teescham, zilweki tur ka ffudras makhahs un nuds ween, braukdami un staigadami. Kreewi irr leeli ohrmanni, tapeh; arri leelus rikschius ween brauz, bet neba zits zittu aisteek. Kutschereem un worrihtereem tik smalka bals, un tik isturriga rihkle irr, sawu "paggi pagih!" sauzoh, ka gan katram laiks irr, ko laizitees. Un turkacht sirgi klausigi, un rohkas eelohzitas, zekku pagreest. Arri nejauki kull schandarmi un pollizes wihri, kad kahds pa tihteriski brauz. — Des tam arri kahjeekeem ihpafchi zekki us abbahm puffedem garx nammeem irr augstaki taifiti, un ar lihdseni nozirsteem pleeneem jeb granit plahtehm aplikti. Tas eelu bruggis irr no maseem afmineem taifihst, un tohp pahreelku kohpts, un arweenu pahrtaihfhts, kad zil ko afmini isgreeschahs. Tas gan drihs noteek ar to leelu braukschanu un ar to mihtstu grunti. Tapeh; winnâ gaddâ tai weetâ eeksch Newskoi prospekt, fur ta wiffuleela braukschana eekriht, irr eefahfts ar kohkeem bruggeht, un redsi, schee ilgaki peeteek, ka afmini. Prohti, balki tohp us 8 kantehm aptehsti, 1½ pehdu garxds gabbalds sagreesti, un schee gabbali tohp apdarwoti un stahwu weens pee ohtra falaihti. Ta nepuhst tik ahtri, bet sinnam, ar laiku tohp sabraukti un irr jaisnem. Arri pee ratteem un pakaweem leelu labbumu no tahdeem kohka bruggeem redsoht, kaut tikkai meschi buhtu isturrejuschi! — Newskoi prospektus us labbu gabbalu irr abbâs puffedes ar kohkeem apstahdihts, arri preeksch Admiralteistwo irr leelas leepas stahditas.

Wassili Ostrow eelas arri tohti teescham ween eet. Preekschâ prett leelu Nawa irr plazzis, fur wiswairak dsirkalki strahda. No ta plazza kahdas 10 eelas teescham peh; winkela lihds ohtru uppes mallu eet, un tee nammi us lihneem ween stahw. Tahs nammu rindes arri lihnaus sauz, un no pirma sahfoht, arweenu pa lihneem flaita. Prohti, kad no leelas Nawa uppes us kahdu nammu irr jaet, kas ohtrâ lihna irr, tad siin, ka tas irr pirmâ eelâ pa kreisu rohku, jo pa labbu rohku tai paschâ eelâ irr pirmais lihnis. 7tais lihnis irr 4tâ eelâ pa labbu rohku, un 8tais tai paschâ pa kreisu puffi. Krusta eelas arri irr, atkal teescham us winkeli ar teem lihneem. — Ta gan naw jamaldahs, un naw leeli rinke jamett, kad tikkai mahf flaitiht.

Brangi leeli plazzi wiffur irr pamesti, fur wajaga, un ar dauds afminu iskastahm un warra isleetahm bildehm un peeminnas sihmehm isrohtati. Jau peeminna, ka us 3 puffedem apfahrt Admiralteistwo irr leeli plazzi. To kas teescham prettim, sauz Admiral-plazzi — to, kas us wakkara puffi, Petera-plazzi,

un no rihta pusses irr tee leeli plazzi blakkam un preeksch augsta Reisara pilles namma. Zur ta leela ffattischana irr. Gan Deewam schehl muhfu augsta Reisara leela, jeb seemas pille, pehrnâ seemâ nodegge, bet to atkal tulihf fahkufchi ustaisiht tai paschâ weeta, un buhfocht ta jauna wehl spohschaka, fâ ta wezza. Ta weeta irr blakkam Admiralteistwo, ar weenu pussi garx leelas Newa uppes, ar ohtru prett to plazzi, fur tas leelais stabs nelaika Reisaram Aleksanderam par peeminnu irr zelts. Tas bija brangs pilles nams, jeb ihsti fakfocht, dauds nammi, kas zits ar zittu kohpâ salaiisti. Tee diwi leelaki, kas 721 pehdu katrs bija garfch, weens prett plazzi, un ohrts prett uppi stahweja, un gallôs un widdûs wehl nammi krustam no ta weena us to ohtru bija ar teem salaiisti, un starpâ fehtas pamestas. Pa wissam tur tik dauds ruhmes effoht bijis, fa, ar teem deenesta kungeem un fullainem, 4000 zilweli tur effoht mahjojufchi. Kur tahs ehkas beidsahs, weens kanalis irr eeksch leelupes eelaiists, un winnpufs ta kanala atkal 2 masaki pilles nammi zits pee zitta peebuhweti, fo par leelu, un par masu Eremitasche fauz. Zur wiswairak ffunstes leetas, dahrgi almini, mahletas bides, un tehfi irr eelikti, kas pahrliekam leelu naudu makfa, un kohfi smukki irr ffattami. Weena patti bilde irr par 30,000 dahdereem pirhta. — Schee Eremitasche nammi irr palikkufchi no ta ugguna weffeli, jo to weetu dabuja zeeti aismuhriht, fur tas weens ar to leelu pilles nammu bija salaiists. Tas bija prohti tâ darrihts, fa no ohstreem behnineeem welwis bija pahri pahr to kanali laists, un schis ar zellu fahnis appakschâ weffels pamests, un us to welwi bija kambari, pa kurreem no weena namma us ohtru warreja tapt. — Zur arri mas lustes dahrs irr gaisâ. Us stiprahm welwehm irr semmes usdsihtas, un kohfi un pulkes stahditas, kas gan labbi aug. Tas patihkums irr tas, fa no augshas behnina bes kahdas treppes teescham warr tapt eeksch dahrsa eekschâ.

Dats leelais Reisara pilles nams bija pahrliekam jauki istaisihts, ar brangu basnizu, ar neganti leeleem sahleem, un ar pulku gresnumeem no selta, fudraba un no dahrgeem almineem. Tas weens leelais Jurga sahliis bija 150 pehdas garfch un 60 pehdas plats, us 40 brangeem pihlareem welwehts. Zur augsta Reisara trohnis stahweja, un tahdu sahlu bija dauds, un katram ihpafchi gresnumi. Tai weenâ bildes bija usfahrtas no wisseem Kreewu generaleem, kas 1812tâ gaddâ palihdsejuschi Franzosus aisdsiht. Tas wifs nu pelnôs gruis, un muhfu augstais semmes tehws taggad tai masakâ pilles nammâ miht, fur fâ leelprinzis mahjoja, un fo Anitfchow pilles nammu fauz.

Preeksch ta seemas pilles namma, plazza widdû, tas peeminnas stabs irr, kas nelaika Reisaram Aleksanderam par gohdu zelts. Tas no weena pascha gabbala, no granit almina, un ar wissu appakschu un ar to apseltitu engela bildi wiefû, 161 pehdu irr augsts. Lassitaji schinnis awises to redsejuschi nosihmetu, un dsirdejuschi, fâ tas tappis uszELTS un eefwehtihes, tapsh es no ta neko wairs ne istahstischi. Ohtrpufs plazza irr ta leela ehka preeksch augstahm kara waijadsibahm un teefahm, fo glawnoi general stab fauz. Tas irr itt brishnum leels nams, 3 behninus augsts, un puffsjirkeli buh-

wehts. Zeiz, ka 800 lohguſ pee ta ſkaiſoht. Un paſchâ widdû leela eela eet teefſcham zaur ehku zauri, kaſ ar welwi pahraemta, un augſcham lohgi un kambari un jumts, kâ wiſſur.

Nê tahtu no teijenes eerauga to leelu Jhſaäka baſnizu, kaſ ta wiſſu brangaka Kreewu baſniza buhſ pa wiſſu ſemmi, kad ihſti gattawa taps. Keiſareene Kattrine II to likke eefahkt taiſiht, un ta tappe weenadi ween buhweta, lihds wiinna nomirre. Nam brihnumſ, ka tik ilgi gahje, jo to bij no eekſchſ un no ahra puffes ar polihreteem marmora afmineem apmuhriht, un tad welwi uſlikt. Nelaika Keiſars Pahwils I to likke ar nohti pabeigt, un 1802trâ gaddâ eefwehtiht. Bet preekſch kahdeem 18 gaddeem tohſ nohtes darbus isahrđija, un no ta laika weenadi ween turflaht ſtrahda, un to daudſ jo brangaku iſtaifa, ne kâ pirmaſ dohmaja. Bet wehl newarr dabbuht gattawu. Ta baſniza irr kruſtiſki buhweta. Uſ wiſſeem 4 kruſta galleem preekſchâ granit ſtabbi zelte, 56 pehdas augſti, no weena paſcha gabbala, un tik glatti polihreti, ka ſpihd. Eekſch baſnizas widdû atkal tahti paſchi ſtabbi, un augſcham 5 welwes jumti zics pee zitta; taſ widduwejs, pahr baſnizas widdu, augſtaſ, tee 4 apfahrt, uſ tahm kruſta kahjahm, magkeniht ſemmakſi. Tad wehl tohrnis preekſch pulſſeneem. Wiſſi tee welwes jumti uſmuhrijami, un tad taps plahtes uſliktas, un tad taſ jumts wiſſzauri taps apſeltihts. Nu warr dohmaht, kahduſ brangumſ wehl eekſchâ eeliſk!

Kad nu Admiral-plazza uſ wakkara puffi eet, tad tur atkal leela ſkattifchana, wiſſwairak pee tahtſ peeminnaſ bildeſ, kaſ tur Keiſaram Peterim I irr zelte. Tur irr weens neganti leelſ granit afminſ noliktſ, kaſ 900 birkawuſ welk, un tam wirſû no warra leeta bilde, Keiſars Peteriſ, ſkaidri tahtſ iſtaifihtſ, kahduſ wiſſch irr iſſkattijees, jahſchus uſ ſirgu. Sirgſ afmina augſchgallâ nahziſ, tſchuhſku appakſch kahjahm ſaminn, un ſtahwu zekahſ gairâ, bet Keiſars drohſchi uſfehdees wirſû, ar rohku uſ turreni rahda, kur wiſſch krepofu lizzis taiſiht. Wiſſa ta bilde ar leelu ſkunſti iſleeta, daudſ pahri pahr zilweka augumu. Eho bildi Keiſareene Kattrine II likkuſi leet, un to afminu 2 juhđſes tahtu no purwa iſzelt, un uſ leelahm dſelſes lohdehm atgruht. Smehde paſchâ wirſû bijuſi uſtaifita, kur tulihht wiſſu waijadſibu nokalt.

S. R.

(Zittaſ dalkaſ uſ preekſchu.)

Bezſtehwu ſakkami wahrđi.

12.

Ne weenſ ne eeſeekſ, kaſ ne buhſ iſgahjiſ. Deewſ tiffai tohſ tanni apfohlitâ Kanaana-ſemmê eeweddihſ, kaſ papreekſch no Egiptes ſemmes — taſ irr: no ſawahm meeſaſ kahribahm — buhſ iſgahjuſchi.

13.

Kad Deewſ zilwekuſ grihb iſglaht no paſuſchanaſ, tad wiſſch teem ſamaita meeſfigu preeku; naudaſ kahrigam mantu, augſprahtigam gohdu, neſchliſtam meeſaſ kahribu.

A. B.

Brihw drikkht. No juhrmallakſ-gubbernemtu augſtaſ walbiſchanaſ puffes:

Dr. C. E. Napierſky.